

Η Ασύγχρονη Τηλεκπαίδευση στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δράμας : Η περίπτωση της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών M@rkus' Quests

Δρ. Κιουλάνης Σπυρίδων¹, Χαρπαντίδου Ζαχαρούλα²,
Δρ. Καρακός Αλέξανδρος³, Δρ. Παναγιωτίδου Αναστασία⁴, Δρ. Πατρωνίδου
Δήμητρα⁵

¹Διευθυντής της Δ/σης Β'θμιας Εκπ/σης Περ. Ενот. Δράμας, Καθηγητής –
Σύμβουλος Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (PostDoc, PhD, M.ed, M.Sc)
spiros@kioulanis.gr

²Υπεύθυνη του ΚΕ.ΠΛΗ.ΝΕ.Τ. Περ. Ενот. Δράμας, M.Sc Ηλεκτρονικός Μηχανικός, Ph.D
(Cand.)
zcharpant@sch.gr

³Καθηγητής Δ.Π.Θ. Πολυτεχνική Σχολή Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και
Μηχανικών Υπολογιστών
karakos@ee.duth.gr

⁴Σχολική Σύμβουλος Αγγλικής Περ. Ενот. Δράμας (PhD, M.ed)
sym06-dra@sch.gr

⁵Υπεύθυνη του Συμβουλευτικού Σταθμού Νέων της Δ/σης Β'θμιας Εκπ/σης Περ. Ενот.
Δράμας, Εκπαιδευτικός ΠΕ02 (PhD, M.ed)
dpatronidou@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας και με τη συνεχώς αυξανόμενη διείσδυσή της στην εκπαίδευση δόθηκαν νέες διαστάσεις στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Το παραδοσιακό μοντέλο εκπαίδευσης με τις συναντήσεις του επιμορφωτή με τον εκπαιδευόμενο έχει αρχίσει να εξασθενεί, συνήθως λόγω ύπαρξης περιοριστικών παραγόντων του χώρου και του χρόνου. Έτσι νέες μέθοδοι εκπαίδευσης, βασισμένες στις νέες τεχνολογίες, αρχίζουν να εμπλουτίζουν την εκπαιδευτική διαδικασία, όπως η τηλεεκπαίδευση.

Στην εργασία αυτή παρουσιάζεται η Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης «e-learning ΔΔΕ Δράμας», που είναι ένας «χώρος» διεξαγωγής σεμιναρίων με τη χρήση του Ελεύθερου Λογισμικού Moodle, τα οποία απευθύνονται στους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στους γονείς & κηδεμόνες των μαθητών. Η οργάνωση και η υλοποίηση του «e-learning ΔΔΕ Δράμας» έγινε από το Διευθυντή της Δ.Δ.Ε. Δράμας και την Υπεύθυνη του ΚΕ.ΠΛΗ.ΝΕ.Τ. Ν. Δράμας, σε συνεργασία με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών) . Μέσω αυτού του χώρου οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς & κηδεμόνες των μαθητών μπορούν να παρακολουθούν σεμινάρια που υλοποιούνται με τη μέθοδο της ασύγχρονης ηλεκτρονικής μάθησης.

Επίσης, παρουσιάζεται το σεμινάριο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων που παρέχεται στο «e-learning ΔΔΕ Δράμας» και τα αποτελέσματα έρευνας που έγινε με χρήση

ερωτηματολογίου ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν για την αξιολόγηση της μέχρι στιγμής πορείας του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, Moodle, Εκπαίδευση Ενηλίκων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι θεσμός στρατηγικής σημασίας τόσο για τη συνεχή επαγγελματική τους ανάπτυξη όσο και για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των ίδιων των εκπαιδευτικών συστημάτων (Παπαδούρης, 2001).

Σήμερα, οι παραδοσιακοί τρόποι επιμόρφωσης (εισαγωγική, περιοδική επιμόρφωση) δεν καλύπτουν απόλυτα τις ανάγκες των εκπαιδευτικών. Ο εκπαιδευτικός στις μέρες μας καλείται να διαμορφώσει ένα δημιουργικό και ανοιχτό εκπαιδευτικό περιβάλλον με μεγαλύτερη αυτονομία, αυτενέργεια, καινοτόμο διάθεση και δημιουργικότητα (Κιουλάνης, 2008; Κιουλάνης & Καράκος, 2006). Με την έννοια αυτή η επιμόρφωσή του προβάλλει ως πρωταρχική ανάγκη καθώς αφορά τον μετασχηματισμό του σε ενεργό και κριτικό αναδημιουργό του νέου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό σχεδιάστηκε από το Υπουργείο Παιδείας Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων το Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, το οποίο συνδέεται άρρηκτα με τη λογική και τη φιλοσοφία του Νέου Σχολείου καθώς και με τον γενικότερο σχεδιασμό για τη συνεχιζόμενη Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών. Στοιχεία καινοτομίας του Μείζονος Προγράμματος Επιμόρφωσης είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών με τη χρήση σύγχρονων μεθόδων εκπαίδευσης ενηλίκων και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε θέματα όπως η διεργασία των ομάδων και η εφαρμογή σύγχρονων εκπαιδευτικών μεθόδων συνεργατικής οικοδόμησης της γνώσης (Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών, 2010).

Στην εργασία αυτή παρουσιάζεται η Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης «e-learning ΔΔΕ Δράμας» που δημιουργήθηκε με σκοπό την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την υποστήριξη των γονέων & κηδεμόνων των μαθητών. Αναλυτικά, εκτίθενται στοιχεία και πληροφορίες από μαθήματα τα οποία έχουν υλοποιηθεί μέχρι σήμερα και αναλυτικότερα παρουσιάζεται ο τρόπος υλοποίησης του σεμιναρίου «M@rkus Quests», καθώς και στοιχεία από την αξιολόγησή του. Η αξιολόγηση ήταν βασισμένη σε ερωτηματολόγιο, το οποίο συμπλήρωσαν ηλεκτρονικά και εθελοντικά 67 συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί.

Η ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

Η εξ Αποστάσεως Επιμόρφωση δίνει την ευκαιρία σε όλους τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να παρακολουθήσουν επιμορφωτικά προγράμματα να ενταχθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία και μάλιστα οποιαδήποτε χρονική στιγμή επιλέξουν (Μαυρογιώργος, 1993). Η εφαρμογή της εξ αποστάσεως μεθοδολογίας δε δημιουργεί προβλήματα για την παρακολούθηση των προγραμμάτων σε όσους εκπαιδευτικούς εργάζονται και ζουν σε περιοχές όπου δεν λειτουργούν Επιμορφωτικά Κέντρα, αφού δε χρειάζεται να μετακινηθούν από τον τόπο της εργασίας τους. Αλλά και για εκείνους που κοινωνικές ή οικογενειακές υποχρεώσεις, δεν τους επιτρέπουν να βρίσκονται στις αίθουσες διδασκαλίας σε συγκεκριμένες ημέρες και ώρες η μέθοδος της εξ

αποστάσεως διδασκαλίας, διευκολύνει τη συμμετοχή τους στα προγράμματα επιμόρφωσης (Βεργίδης κ.α., 1998).

Μέχρι την δεκαετία του 1970 η έρευνα σχετικά με την από απόσταση εκπαίδευση επικεντρώθηκε στη σύγκριση ανάμεσα στα μέσα διανομής του εκπαιδευτικού υλικού. Προσπαθούσαν, δηλαδή, οι ερευνητές, κυρίως, να προσδιορίσουν ποιο μέσο - τηλεόραση, ραδιόφωνο ή βίντεο - ήταν πιο αποτελεσματικό. Η εποχή της διατύπωσης θεωριών για την εκπαίδευση από απόσταση ξεκίνησε τη δεκαετία του 1970. Από τη δεκαετία, μάλιστα, του 1970 και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η έρευνα στην από απόσταση εκπαίδευση παρουσίασε ένα πλουραλισμό. Μεγάλο μέρος των ερευνητικών προσπαθειών της περιόδου αυτής επικεντρώθηκε στην θεωρητική θεμελίωση της από απόσταση εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα την εμφάνιση θεωριών, όπως η ιδέα της καθοδηγούμενης διδακτικής συνδιάσκεψης (Guided Didactic Conversation) που θα γίνει για πολλά χρόνια βασικό βοήθημα για τους σχεδιαστές του εκπαιδευτικού υλικού στην από απόσταση εκπαίδευση (Holmberg, 1983) και η ιδέα της συναλλαγής από απόσταση ως βασική έννοια της από απόσταση εκπαίδευσης του Michael Moore (Γκιόσος κ.α., 2008).

Σήμερα, οι έρευνες στρέφονται σε παλιά ζητήματα, με νέους όμως προβληματισμούς, όπως το ζήτημα των χαρακτηριστικών του από απόσταση εκπαιδευόμενου, τα κίνητρα και το είδος της υποστήριξης που χρειάζονται οι εκπαιδευόμενοι, οι ρόλοι που αυτοί αναλαμβάνουν, ιδιαίτερα σε περιβάλλοντα κοινοτήτων συνεργατικής μάθησης, τα γνωστικά και μαθησιακά στυλ που χρησιμοποιούν, καθώς και το ζήτημα της αλληλεπίδρασης των συμμετεχόντων/ουσών σε περιβάλλοντα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Γκιόσος κ.α., 2008).

Η ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ ΑΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΔΔΕ ΔΡΑΜΑΣ

Με βάση το πιο πάνω θεωρητικό πλαίσιο θέσαμε σε λειτουργία στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Δράμας την Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης «e-learning ΔΔΕ Δράμας» με στόχο να παρέχει συνεχή και συστηματική υποστήριξη και επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στα σχολεία του Νομού Δράμας και όχι μόνο, ανεξάρτητα από τους περιοριστικούς παράγοντες του χώρου και του χρόνου. Ο δικτυακός τόπος «e-learning ΔΔΕ Δράμας» είναι : <http://elearning.didedra.gr>

Τα μαθήματα που έχουν διεξαχθεί ή διεξάγονται αυτή τη στιγμή στο «e-learning ΔΔΕ Δράμας» είναι τεσσάρων κατηγοριών:

i.Γενικού ενδιαφέροντος: Μαθήματα στα οποία συμμετέχουν όσοι και όσες εκπαιδευτικοί επιθυμούν ανάλογα με τα ιδιαίτερα επιστημονικά τους ενδιαφέροντα και τα ψηφιακά εργαλεία που είναι απαραίτητα για την εργασία τους.

A) Το σεμινάριο **M@rkus Quests** (βασικές θεωρίες και εφαρμογές της εκπαίδευσης ενηλίκων), απευθύνθηκε προς εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε σχολεία στα οποία φοιτούν ενήλικες μαθητές, αλλά και σε κάθε εκπαιδευτικό που ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση ενηλίκων. Βασίστηκε σε ένα μαθησιακό σενάριο που αφορά ένα νέο εκπαιδευτικό, ο οποίος διδάσκει για πρώτη φορά σε δομές εκπαίδευσης ενηλίκων, χωρίς προηγούμενη διδακτική εμπειρία και επιμόρφωση στην εκπαίδευση

ενηλίκων, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει μία σειρά από προβλήματα. Υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2011-2012.

- Β) Το σεμινάριο **“Learning by six Thinking Hats”** ήταν ένα project το οποίο υλοποιήθηκε από τη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δράμας σε συνεργασία με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών) με τη μεθοδολογία της **«ιστοεξερεύνησης» - Web Quest** και βασίστηκε στο θεωρητικό μοντέλο του Edward de Bono **“Six Thinking Hats” - τα έξι καπέλα σκέψης**. Υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2012-2013.
- Γ) Το σεμινάριο **e-School** Γραμματειακή Υποστήριξη, απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς και διοικητικό προσωπικό, που επιθυμούσαν να εξοικειωθούν με την εγκατάσταση και χρήση του λογισμικού Γραμματειακής Υποστήριξης Σχολικών Μονάδων, Ηλεκτρονικό σχολείο, e-School. Βασικός στόχος του σεμιναρίου είναι η εκμάθηση της σωστής διαχείρισης του συγκεκριμένου προγράμματος. Το σεμινάριο υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2010-2011.

ii. *Διοίκησης*: Σεμινάρια για την επιμόρφωση και την υποστήριξη των Διευθυντών των Σχολικών Μονάδων της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Δράμας.

- Α) Ο Ηλεκτρονικός χώρος **e-Διοικητική Υποστήριξη**. Ο χώρος αυτός έχει ως σκοπό την υποστήριξη του καθημερινού διοικητικού έργου των Διευθυντριών και Διευθυντών των Σχολικών Μονάδων της Δ.Δ.Ε. Δράμας. Λειτουργεί από το σχολικό έτος 2013-2014 έως σήμερα.
- Β) Το Σεμινάριο με θέμα **e- ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ Στελεχών Εκπαίδευσης της ΔΔΕ Δράμας**. Το Σεμινάριο είχε ως στόχο την επιμόρφωση των Στελεχών Εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Δράμας σε θέματα Διοίκησης Εκπαιδευτικών Μονάδων, την ανταλλαγή απόψεων με αφορμή ζητήματα που αφορούν την καθημερινή λειτουργία των Σχολικών Μονάδων και την αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης. Όλη η διαδικασία κατευθύνεται από μία κεντρική μελέτη περίπτωσης. Οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση λειτουργούν ως μέλη ενός εικονικού συλλόγου διδασκόντων, αναλαμβάνοντας συγκεκριμένους ρόλους (π.χ Δ/ντής, Υποδιευθυντές), οι οποίοι απορρέουν μέσα από το θεωρητικό πλαίσιο της στοχαστικής - μη στοχαστικής και δημιουργικής μάθησης, καθώς και ρόλους που πηγάζουν από χαρακτηριστικά προσωπικότητας και διαχειρίζονται τα υπό διαπραγμάτευση θέματα (εργαστήρια, εισηγήσεις, εκπαιδευτικό υλικό) της επιμόρφωσης μέσα από τους ρόλους τους. Κοινός στόχος όλων είναι να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες του «εικονικού σχολείου» στο οποίο υπηρετούν και να βοηθήσουν το νέο Δ/ντή τους, ώστε να πάρει σωστές αποφάσεις και να βρει λύσεις στα κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Το σεμινάριο υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2013-2014.

iii. *Ειδικότητας*: Μαθήματα που αφορούν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο ιδιαίτερο διδακτικό και επιστημονικό τους αντικείμενο.

- Α) Το Σεμινάριο με τίτλο **e - αγγλική γλώσσα στην Πρωτοβάθμια και στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** απευθυνόταν στους καθηγητές και στις

καθηγήτριες της αγγλικής γλώσσας και φιλολογίας που διδάσκουν το μάθημα των αγγλικών και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης με στόχο την παροχή πληροφοριών σχετικά με τη διδασκαλία του μαθήματος, αλλά και την ανάπτυξη ενός σχετικού και ουσιαστικού διαλόγου. Υπεύθυνη του σεμιναρίου ήταν η Δρ. Αναστασία Παναγιωτίδου, Σχολική Σύμβουλος Αγγλικών Α/θμιας & Β/θμιας Εκπ/σης ΠΕ Δράμας. Υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2012-2013.

- Β) Το Σεμινάριο με τίτλο **e-Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων ΑΜΘ** απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς (Θεολόγους και άλλων ειδικοτήτων) που εργάζονται στα σχολεία της Περιφέρειας ΑΜΘ και περιέχει συμβουλευτικό υλικό. Υπεύθυνος του σεμιναρίου ήταν ο κ. Αντώνης Χατζόπουλος, πρώην Σχολικός Σύμβουλος Θεολόγων ΑΜΘ. Υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2011-2012.

iv. *Ψυχολογικής και Κοινωνικής υποστήριξης εκπαιδευτικών – Γονέων και Κηδεμόνων των μαθητών και μαθητριών*, με τη μορφή μιας ανοικτής γραμμής επικοινωνίας και υποστήριξης εκπαιδευτικών, γονέων και κηδεμόνων, από ειδικούς επιστήμονες, των κοινωνικών επιστημών και των επιστημών ψυχικής υγείας.

- Α) **Αλληλεπίδραση στο χώρο της Ενσυναίσθησης**. Χώρος συζήτησης - επικοινωνίας και επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και γονέων & κηδεμόνων των μαθητών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Υλοποιείται κατά το σχολικό έτος 2014-2015.

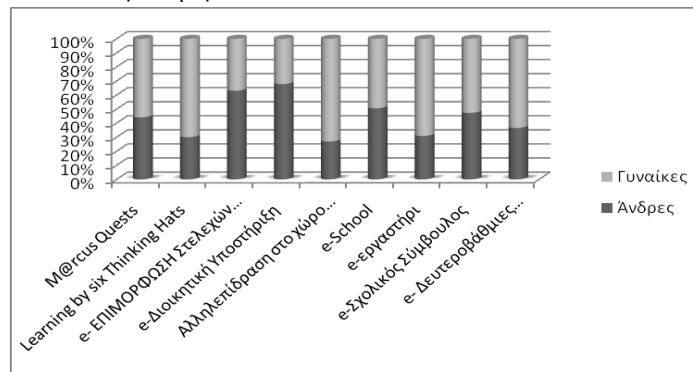
- Β) Το **Ευαισθητοποιούμαι για το σχολείο μου** είναι μια κλειστή Ομάδα Συνεργασίας Εκπαιδευτικών (ένας/μία εκπαιδευτικός από κάθε σχολείο του Ν. Δράμας), με στόχο την ανίχνευση και την ανάλυση ιδιαίτερων προβλημάτων των μαθητών/τριών του σχολείου τους (μαθησιακών, οικογενειακών, κοινωνικών) την ανταλλαγή ιδεών, την ανάπτυξη και την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων τις οποίες θα προτείνουν στα σχολεία τους με σκοπό την βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Υλοποιείται κατά τα σχολικά έτη 2011-2012 / 2012-2013 / 2013-2014 / 2014-2015.

- Γ) Το σεμινάριο **e-Εργαστήρι ψυχοκοινωνικής – λογοπεδικής υποστήριξης & συμβουλευτικής εκπαιδευτικών γονέων και κηδεμόνων** απευθυνόταν σε εκπαιδευτικούς, γονείς και κηδεμόνες των μαθητών/τριών, με βασικό σκοπό την έκφραση συναισθημάτων, την επικοινωνία, και την προσπάθεια επίλυσης μαθησιακών προβλημάτων και προβλημάτων συμπεριφοράς. Υπεύθυνοι για το συγκεκριμένο σεμινάριο είναι ένας κλινικός ψυχολόγος, μία κοινωνική λειτουργός και μία λογοπεδικός ειδική παιδαγωγός. Υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2010-2011.

- Δ) Το σεμινάριο **e-Δευτεροβάθμιες αναζητήσεις & εσωτερικοί διάλογοι** αφορούσε όλους και όλες τους/τις εκπαιδευτικούς και είχε ως στόχο την επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών, αλλά και όλων όσων έχουν ενδιαφέρον για την προαγωγή της προσφερόμενης ποιότητας εκπαίδευσης. Πρόκειται για μία πρωτοβουλία που είχε ως κίνητρο το ενδιαφέρον για την εκπαιδευτική διαδικασία και την ανάγκη να μοιραστούμε γνώσεις, ιδέες, αναζητήσεις και εμπειρίες ικανές να στηρίξουν τη διαδικασία αυτή και να ενδυναμώσουν το παιδαγωγικό και διδακτικό έργο. Υλοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2010-2011.

Το ποσοστό των εκπαιδευτικών (ανδρών - γυναικών) που έχουν κάνει εγγραφή στα σεμινάρια που έχουν υλοποιηθεί στο «e-learning ΔΔΕ Δράμας» από το 2010 έως σήμερα (2015) φαίνεται στο Σχήμα 1. Το συνολικό πλήθος των εκπαιδευτικών που έχουν κάνει εγγραφή μέχρι αυτή τη στιγμή στο «e-learning ΔΔΕ Δράμας» είναι 1640 και προέρχονται από πολλές πόλεις της Ελλάδας (Χανιά, Διδυμότειχο, Μονεμβασιά, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Φλώρινα, Κως, Μυτιλήνη, Ρόδος και φυσικά Δράμα κ.α.)

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένα από τα σεμινάρια που υλοποιήθηκαν στην Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης, «e-learning ΔΔΕ Δράμας», για την εκπαίδευση ενηλίκων, και συγκεκριμένα το «M@rkus Quests».

Σχήμα 1: Ποσοστό Ανδρών Γυναικών εκπαιδευτικών που έχουν εγγραφεί στο «e-learning ΔΔΕ Δράμας»

M@RKUS QUESTS

Αποτελεί μία απόπειρα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις βασικές θεωρίες και εφαρμογές της εκπαίδευσης ενηλίκων, στη βάση των αρχών της εκπαίδευσης ενηλίκων και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Το μάθημα M@rkus Quests (βασικές θεωρίες και εφαρμογές της εκπαίδευσης ενηλίκων), απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε σχολεία στα οποία φοιτούν ενήλικες μαθητές, όπως Εσπερινό Γυμνάσιο και Λύκειο, Εσπερινό ΕΠΑΛ, σε εκπαιδευτικούς οι οποίοι διδάσκουν σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, αλλά και σε κάθε εκπαιδευτικό που ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση ενηλίκων. Διατρέχεται από ένα βασικό μαθησιακό σενάριο που αφορά ένα νέο εκπαιδευτικό ο οποίος διδάσκει για πρώτη φορά σε δομές εκπαίδευσης ενηλίκων, χωρίς προηγούμενη διδακτική εμπειρία και επιμόρφωση στην εκπαίδευση ενηλίκων, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει μία σειρά από προβλήματα. Η διάρκεια του μαθήματος είναι 24 εβδομάδες. Ξεκίνησε στις 12 Δεκεμβρίου 2010 και ολοκληρώθηκε στις 28 Μαΐου του 2011, ημέρα κατά την οποία στην Αθήνα ξεκινά η Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για τη Μετασχηματίζουσα Μάθηση. Ο Μάρκος, έχει ενημερωθεί γι' αυτή, επιθυμεί να λάβει μέρος και θέλει έως τότε να αισθάνεται έτοιμος για τη συμμετοχή του.

Το μάθημα ξεκινά με την παρουσίαση του προβλήματος, το οποίο οι εκπαιδευόμενοι δεν είναι δυνατό να λύσουν χρησιμοποιώντας όσα γνωρίζουν. Στη συνέχεια η έμφαση δίνεται στο να αναγνωρίσουν οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι ποιες γνώσεις από εκείνες που είναι ικανές να συμβάλουν στην επίλυση του προβλήματος στερούνται και να μάθουν πώς να τις αποκτήσουν. Με άλλα λόγια το πρόβλημα είναι εκείνο που καθοδηγεί τη μάθηση, ενώ οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση «μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν» (Κόνσολας, 2006).

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της επιμόρφωσης είναι ότι βασίζεται στις αρχές μάθησης ενηλίκων, υλοποιείται με βάση τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και οργανώνεται με τη μέθοδο μάθησης μέσω επίλυσης προβλημάτων (Problem Based Learning).

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Οι εκπαιδευόμενοι βρίσκονται στο επίκεντρο της εκπαιδευτικής διεργασίας και συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία. Η ενεργητική συμμετοχή των διδασκομένων στην πορεία μάθησης καθιστά δυνατή την αρχή της ευρετικής πορείας προς τη γνώση: μαθαίνουν να επιλύουν προβλήματα και να χρησιμοποιούν αποδοτικά τις διάφορες πηγές πληροφοριών, μαθαίνουν, δηλαδή, πώς να μαθαίνουν. Στο πλαίσιο αυτό ο παραδοσιακός ρόλος του διδάσκοντα διαφοροποιείται σημαντικά, καθώς γίνεται εμπυχωτής και διευκολυντής της ομάδας (Κόκκος, 2001, 2005; Νιώρας κ.α., 2005).

Η διερεύνηση των αναγκών των συμμετεχόντων/ουσών στην επιμόρφωση γίνεται ηλεκτρονικά μέσω της πλατφόρμας τηλεεκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτό οι εκπαιδευόμενοι απαντούν σε ειδικά on-line tests τα οποία κατά κύριο λόγο ακολουθούν το μοντέλο για τα μαθησιακά στυλ του Kolb (Kolb, 1984) (Learning Style Inventory). Ακόμη, αξιοποιούνται εργαλεία ανάλυσης, όπως το SWOT ANALYSIS, με στόχο να εντοπιστούν και να αξιοποιηθούν τα Δυνατά σημεία της επιμόρφωσης, να επενδύσουμε πάνω σε αυτά και να εκμεταλλευτούμε τις μελλοντικές ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν. Είναι σημαντικό ότι με τον τρόπο αυτό μπορούμε να προσδιορίσουμε τις Απειλές και τους Κινδύνους που θα παρουσιαστούν και να τους αποφύγουμε με τα κατάλληλα βήματα. Απώτερος στόχος είναι να καταφέρουμε να μετατρέψουμε τις "Απειλές" σε "Ευκαιρίες". Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων/ουσών στην επιμόρφωση λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού. Επιπλέον, η διερεύνηση των μαθησιακών στυλ βοηθά και τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν τις αδυναμίες τους, αλλά και να εκμεταλλευτούν τις δυνάμεις τους (Kolb, 1984).

Στο πλαίσιο της διερεύνησης των αναγκών, πραγματοποιούνται, επίσης, μέσω της πλατφόρμας παραδοσιακές τεχνικές της εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως η εναρκτήρια συνάντηση και το μαθησιακό συμβόλαιο (Κόκκος, 2005). Ως εναρκτήρια συνάντηση θεωρούμε τις πρώτες τέσσερις (4) εβδομάδες μελέτης στη διάρκεια των οποίων εφαρμόζονται ηλεκτρονικά παραδοσιακές τεχνικές γνωριμίας και διαμορφώνεται το μαθησιακό συμβόλαιο, το οποίο και υπογράφεται από τους συμμετέχοντες στην επιμόρφωση. Το μαθησιακό συμβόλαιο, μάλιστα, μεταφέρεται από εβδομάδα σε εβδομάδα, ώστε να επαναπροσδιορίζεται από τους συμμετέχοντες ανάλογα με τις εξελίξεις και τις ιδιαιτερότητες που ανακύπτουν στην πορεία της μελέτης τους.

Δίνεται μεγάλη έμφαση στη δυναμική των συναισθημάτων, η οποία, συχνά, είναι λιγότερο εμφανής στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση συγκριτικά με τη συμβατική εκπαιδευτική διαδικασία. Με ειδικά διαμορφωμένα ημερολόγια συναισθημάτων, στα οποία οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση καταθέτουν σε τακτά χρονικά διαστήματα (ανά τέσσερις εβδομάδες) τα θετικά, αρνητικά ή μεικτά συναισθήματά τους από της εμπλοκή τους στη διαδικασία, εστιάζουμε στο ρόλο και στη συμβολή των συναισθημάτων των σπουδαστών στα πλαίσια της διαδικτυακής – εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Ειδικότερα, μας ενδιαφέρει ο ρόλος που διαδραματίζουν τα

συναισθήματα στη μάθηση των σπουδαστών, καθώς και οι αλλαγές που υφίστανται αυτά τα συναισθήματα με την πάροδο του χρόνου. Επομένως, με τα ημερολόγια συναισθημάτων αποτυπώνουμε το συναισθηματικό λόγο των ενηλίκων σπουδαστών στα πλαίσια της εξ αποστάσεως μάθησης και διερευνούμε τους τρόπους με τους οποίους μεταπλάθονται αυτές οι συναισθηματικές εμπειρίες και οι διακυμάνσεις τους κατά τη διάρκεια του προγράμματος επηρεάζοντας τη μάθηση (Zembylas 2004; 2005; Ζεμπύλας κ.α., 2009).

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Σε ότι αφορά στο βασικό κορμό του εκπαιδευτικού υλικού, βασικό συστατικό στοιχείο αποτελεί το ποιοτικό κριτήριο της πολυμορφικότητας, με βάση τις τρεις (3) δέσμες ενεργειών των West και Λιοναράκη (Λιοναράκης, 2001). Μέσα από την παρουσίαση των μορφών του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τους West και Λιοναράκη, αναμένεται ο κάθε σπουδαστής ανάλογα με το προσωπικό του και μοναδικό προφίλ – το οποίο ενδέχεται να υπάγεται σε περισσότερα από ένα στυλ της κατηγοριοποίησης του Kolb - να επιλέξει από την πληθώρα των διδακτικών στοιχείων εκείνο του οποίου η μορφή του ταιριάζει περισσότερο, ενώ ο ρόλος του εκπαιδευτή θα πρέπει είναι μάλλον προτρεπτικός και καθοδηγητικός, παρέχοντας αναλυτικά σχόλια και σαφείς κατευθύνσεις.

Συγκεκριμένα οι δέσμες ενεργειών διαμορφώνονται ως εξής (Χαβάκης & Αναστασιάδης, 2004):

Η πρώτη δέσμη περιλαμβάνει στοιχεία που αφενός βοηθούν στο να εισαχθεί ο σπουδαστής ομαλά στην νέα γνώση ενσωματώνοντάς την στις προϋπάρχουσες γνώσεις του, αφετέρου συμβάλλουν ουσιαστικά στην διαδικασία αυτοελέγχου και ανατροφοδότησης του σπουδαστή, οδηγώντας τον έτσι στην δεύτερη δέσμη στοιχείων. Αναλυτικότερα περιλαμβάνει:

- *Κείμενα*: Ο κύριος κορμός του διδακτικού υλικού.
- *Προκείμενα*: Περιεχόμενα - Ερμηνευτικοί τίτλοι - Κεφάλαια - ενότητες - Σκοπός και στόχοι - Προσδοκώμενα αποτελέσματα κ.λ.π..
- *Μετακείμενα*: Συνόψεις κεφαλαίων – ενοτήτων - Παραρτήματα - Περιλήψεις Βιβλιογραφία – Παραπομπές - Οδηγοί περαιτέρω μελέτης κ.λ.π..

Η δεύτερη δέσμη ενσωματώνει στοιχεία τα οποία συμβάλλουν στην ανακάλυψη από πλευράς του εκπαιδευόμενου της νέας γνώσης και στην οπτικοποίηση αφηρημένων, για παράδειγμα, εννοιών, ενώ βρίσκονται διάσπαρτα σε όλο το υλικό. Αναλυτικότερα:

- *Διακείμενα*: Δραστηριότητες & Ασκήσεις Ανάδειξης και αξιοποίησης γνώσεων και εμπειριών.
- *Επικείμενα*: Διασαφηνίσεις – Γλωσσάρια – Ορισμοί - Κείμενα - Συνδέσεις.
- *Παρακείμενα*: Φωτογραφίες – Εικόνες – Γραφήματα – Σχήματα - Τυπογραφικές ιδιαιτερότητες.
- *Περικείμενα*: Μελέτες περίπτωσης και παραδείγματα – Επεξηγήσεις - Παράλληλα κείμενα.

Η τρίτη δέσμη: περιλαμβάνει αφενός όλα εκείνα τα κατευθυντήρια στοιχεία που βοηθούν τον σπουδαστή στην εκπόνηση εργασιών συμβάλλοντας στην περαιτέρω ανάπτυξη της επικοινωνίας και της επιμόρφωσης, αφετέρου όλα τα ηλεκτρονικά μέσα

τα οποία όμως προϋποθέτουν σωστό παιδαγωγικό σχεδιασμό, προκειμένου να προάγουν τις μαθησιακές και διδακτικές διαδικασίες. Αναλυτικότερα:

- *Πολυκείμενα*: Κατευθύνσεις εκπόνησης των εργασιών - Αναλυτικών δραστηριοτήτων - Δεξιότητες γραπτού επιστημονικού λόγου - Αναλυτικά σχόλια αξιολόγησης του σπουδαστή από τον διδάσκοντα - Έντυπες μορφές επικοινωνίας και πληροφόρησης των δύο πλευρών.
- *Πολυαντικείμενα*: Δέσμη από ηλεκτρονικά μέσα μεταφοράς των στοιχείων του διδακτικού υλικού - Βασικό στοιχείο είναι ότι το έντυπο υλικό εύκολα μπορεί να προσαρμοστεί σε περιβάλλον υπερμέσων.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΜΑΘΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Ως κυριότερο χαρακτηριστικό της μεθόδου είναι ότι οι εκπαιδευόμενοι συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, μαθαίνουν να επιλύουν προβλήματα και να χρησιμοποιούν αποδοτικά τις διάφορες πηγές πληροφοριών, τη στιγμή που ο παραδοσιακός ρόλος του διδάσκοντα και του διδασκόμενου διαφοροποιούνται σημαντικά. Πρέπει να τονιστεί ότι η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της συγκεκριμένης μεθόδου είναι άμεσα συνδεδεμένη και συνοδεύεται από την αλλαγή νοοτροπίας τόσο των εκπαιδευομένων όσο και των εκπαιδευτικών (Νιώρας κ.α., 2005).

Ο ρόλος του διδάσκοντα γίνεται συντονιστικός στην όλη διαδικασία. Είναι συμβουλευτικός και σκοπό έχει να καθοδηγήσει και να εμπνεύσει τους εκπαιδευόμενους στην πορεία τους προς την αναζήτηση της γνώσης. Οι εκπαιδευόμενοι αναζητούν πηγές, ανακαλύπτουν λύσεις, συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν (Νιώρας κ.α., 2005; Hoffman & Ritchie, 1997). Η διεργασία της μάθησης κατά τη διαδικασία εφαρμογής της μεθόδου ξεκινάει όχι από όσα γνωρίζει ο διδάσκων αλλά από το διδασκόμενο, από αυτά που χρειάζεται και μπορεί να μάθει. Επιδίωξη αυτής της στρατηγικής είναι να ενεργοποιούνται, κατά το δυνατόν, οι δημιουργικές δυνάμεις των διδασκόμενων, ώστε να γίνονται οι ίδιοι συνυπεύθυνοι για τη μαθησιακή τους πορεία και σημαντικοί συντελεστές της.

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Οι δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια υλοποίησης του σεμιναρίου **M@rkus' Quests** σχετίζονται άμεσα με τις δυσκολίες που συνάντησαν και συναντούν τόσο οι οργανωτές - επιμορφωτές όσο και οι εκπαιδευόμενοι στα διαδικτυακά μαθήματα που παρέχονται από την Πλατφόρμα Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης «e-learning ΔΔΕ Δράμας».

Η βασικότερη δυσκολία συνδέεται με την εξοικείωση των εκπαιδευομένων με την ηλεκτρονική μάθηση και γενικότερα με τα διαδικτυακά περιβάλλοντα μάθησης. Καθώς, μάλιστα, στα προγράμματα που υλοποιούμε, συμμετέχει ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών από όλη τη χώρα, το πρόβλημα καθίσταται περισσότερο έντονο, σε σημείο που να διακρίνει κανείς συμμετέχοντες δύο ταχυτήτων: εκείνους οι οποίοι είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένοι με τη διαδικτυακή μάθηση και άλλους οι οποίοι στερούνται της ανάλογης εξοικείωσης, παρά το γεγονός ότι διακατέχονται από μία έντονη επιθυμία συμμετοχής.

Ο τρόπος που επιλέγουμε να διαχειριστούμε αυτό το δεδομένο έχει δύο διαστάσεις: μία γενική και μία περισσότερο ειδική. Σε ότι αφορά τη γενική διάσταση, αυτή συνδέεται με μαθήματα εξοικείωσης με το Moodle και την πλατφόρμα ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης γενικότερα που αφορούν το σύνολο των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην πλατφόρμα ανεξάρτητα από τις ενότητες που επέλεξαν να παρακολουθήσουν.

Η δεύτερη διάσταση αφορά το κάθε μάθημα ξεχωριστά. Εκεί εμφανίζουμε μία περίοδο εγγραφών και γνωριμίας των εκπαιδευομένων, η οποία έμμεσα λειτουργεί και ως περίοδος προσαρμογής στις λειτουργίες και τα εργαλεία της πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης. Πρόκειται για ένα διάστημα στο οποίο την αλληλογνωριμία των συμμετεχόντων την επενδύουμε με μία σειρά από δραστηριότητες που αφορούν στο σύνολο των λειτουργιών της πλατφόρμας, όπως fora επικοινωνίας, chat, αρχεία ήχου, βίντεο, εικόνες κ.λπ. Με τον τρόπο αυτό και δίχως το άγχος της συμμετοχής οι εκπαιδευόμενοι πέρα από το γεγονός ότι γνωρίζονται μεταξύ τους, έρχονται σε επαφή με τα εργαλεία της πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης σε τέτοιο σημείο που αυτά να τους είναι περισσότερο οικεία στη συνέχεια της επιμόρφωσης.

Ένα δεύτερο ζήτημα που προκύπτει κατά την υλοποίηση των διαδικτυακών μαθημάτων αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευομένων αλλά και την αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων. Πρόκειται για ένα ζήτημα ιδιαίτερα κρίσιμο, καθώς στις διαδικασίες ασύγχρονης κυρίως τηλεκπαίδευσης η αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων στερείται της ζωντανής επαφής και επικοινωνίας, γεγονός το οποίο μπορεί, μεταξύ άλλων, να οδηγήσει και σε υψηλά επίπεδα διαρροής από τη διαδικασία.

Στο πλαίσιο αυτό και προκειμένου να ενισχύσουμε την αλληλεπίδραση μεταξύ των εμπλεκομένων στα μαθήματα, χρησιμοποιούμε μεθόδους και τεχνικές συνεργατικής και δημιουργικής μάθησης, προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες της διαδικτυακής μάθησης.

Ιδιαίτερη μνεία μπορούμε να κάνουμε στη δημιουργία ομάδων διαδικτυακής μάθησης με έμφαση στην τεχνική "Jigsaw" (Turayona & Turayon, 2009), στην τεχνική six thinking hats του Ed. De Bono (2006), καθώς και σε ιδιαίτερες τεχνικές (μοτίβα) του έντεχνου συλλογισμού, (Artful Thinking, 2015). Παράλληλα μέσα από αυτές τις διαδικασίες αποβλέπουμε και στην αλληλεπίδραση των εκπαιδευομένων με τον εαυτό τους, καθώς αναστοχάζονται ενώ βρίσκεται σε μια μαθησιακή πορεία (Boud, Keogh, Walker, 2002). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως η οργάνωση του διαδικτυακού περιβάλλοντος μάθησης τόσο στο σεμινάριο **M@rkus Quests** όσο και στα υπόλοιπα διαδικτυακά μαθήματα της Πλατφόρμας Ασύγχρονης Τηλεκπαίδευσης «e-learning ΔΔΕ Δράμας» απαιτεί χρόνο και ενέργεια σε καθόλου αμελητέες ποσότητες. Ανάλογος χρόνος και προσοχή είναι απαραίτητο να διατεθούν από τους οργανωτές – διαχειριστές και τους εισηγητές ή συντονιστές για την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση με τους επιμορφούμενους είτε σύγχρονα είτε ασύγχρονα.

Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

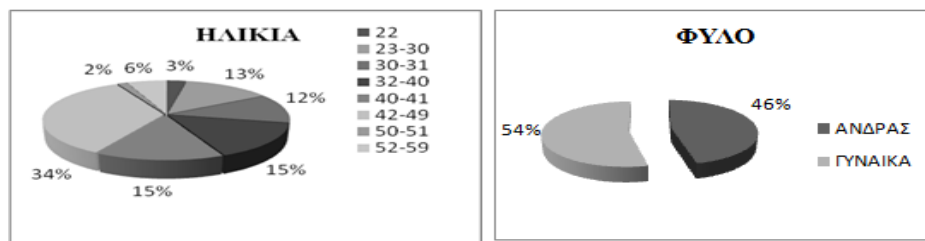
Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στη συνέχεια της εργασίας παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας, που έγινε με σκοπό την αξιολόγηση της μέχρι στιγμής πορείας του σεμιναρίου της Εκπαίδευσης Ενηλίκων που παρέχεται στο «e-learning ΔΔΕ Δράμας». Ως ερευνητικό εργαλείο

επιλέχθηκε ένα ειδικό ερωτηματολόγιο, το οποίο στηρίζεται στο Learning Style Inventory του Kolb (Kolb, 1984).

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από 41 ερωτήσεις, οι οποίες χωριστήκαν σε έξι θεματικές ενότητες. Η πρώτη ενότητα έχει θέμα "Μαθησιακά Στυλ", η δεύτερη "Αρχές εκπαίδευσης Ενηλίκων", η τρίτη "Αρχές Εξ αποστάσεως Επιμόρφωσης", η τέταρτη "Στοιχεία που διευκολύνουν την μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού", η πέμπτη "Αποδοτικότητα Δραστηριοτήτων" και η έκτη "Συναισθήματα εκπαιδευομένων".

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έγινε με χρήση του προγράμματος στατιστικής ανάλυσης SPSS. Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο - προαιρετικό και έγινε χρήση της κλίμακας Likert από 1-5, όπου το 1 σημαίνει την ελάχιστη προτίμηση (Καθόλου) και το 5 την ανώτατη (Πάρα πολύ): 1.Καθόλου, 2. Λίγο, 3. Αρκετά, 4. Πολύ, 5. Πάρα πολύ (Wuensch, 2005).

Σχήμα 1: Ηλικία και φύλο του δείγματος

ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

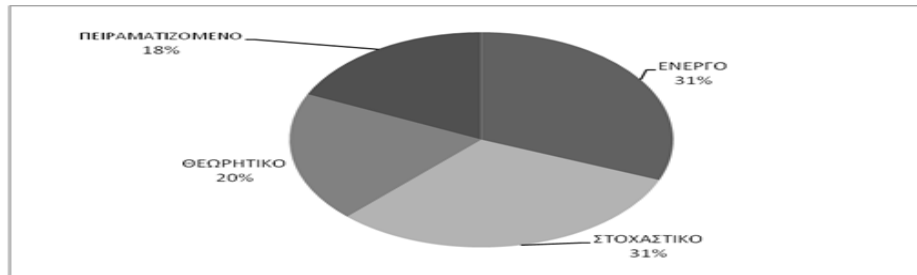
Η έρευνα έγινε ανάμεσα στους συμμετέχοντες τους σεμιναρίου «M@rkus Quests» τον Ιανουάριο του 2011. Η συμμετοχή ήταν εθελοντική και λάβαμε 67 συμπληρωμένα ερωτηματολόγια. Τα 31 (46%) ερωτηματολόγια είχαν συμπληρωθεί από άνδρες και τα 36 (54%) από γυναίκες, όπως φαίνεται στο Σχήμα 1. Επίσης στο ίδιο σχήμα απεικονίζεται και η ηλικιακή σύνθεση του δείγματος. Οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 42-49 ετών (34%), ενώ πολλοί είναι 40-41 ετών (15%) και 32-40 ετών (15%).

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

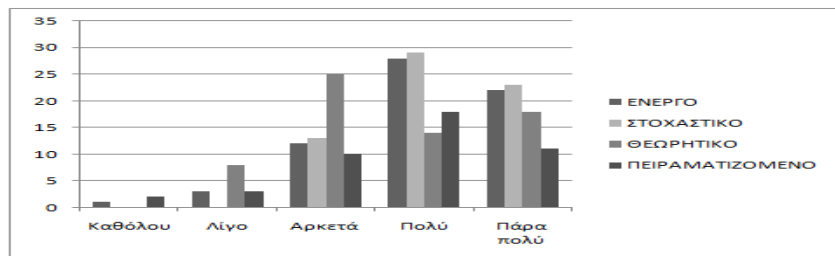
Η επιτυχία μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ιδιαίτερα μαθησιακά χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων και την επιτυχή ενσωμάτωση τους στη διδακτική προσέγγιση που ανά περίπτωση επιλέγεται. Με την εισαγωγή του παράγοντα του μαθησιακού στυλ στην ηλεκτρονική εκπαίδευση, συμπληρώσαμε το παραδοσιακό προφίλ των χρηστών το οποίο συνήθως περιορίζεται στα δημογραφικά χαρακτηριστικά και την πρότερη εμπειρία.

Οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση εκπαιδευτικοί κατατάσσουν τον εαυτό τους (πολύ έως πάρα πολύ, σε ποσοστό 31%) στο στοχαστικό και στο ενεργό στυλ, Σχήμα 2. Το στοχαστικό στυλ βασίζεται κυρίως στην εμπειρία (αισθάνομαι) και στην παρατήρηση (βλέπω) και έχει πολλά πλεονεκτήματα στην συνείδηση νοήματος και αξιών. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι ένα μεγάλο ποσοστό συμμετεχόντων στην επιμόρφωση επικεντρώνονται στην υιοθέτηση στάσεων μέσα από την παρατήρηση παρά μέσα από την δράση και ότι είναι ικανοί στο να παράγουν εναλλακτικές υποθέσεις και ιδέες και τείνουν να είναι επινοητικοί, ευφάνταστοι, με επίκεντρο τους ανθρώπους και τα συναισθήματα. Όπως αποτυπώνεται στα Σχήματα 2 & 3, το 31% των συμμετεχόντων που ανήκουν στο ενεργό μαθησιακό στυλ στηρίζονται πρωτίστως

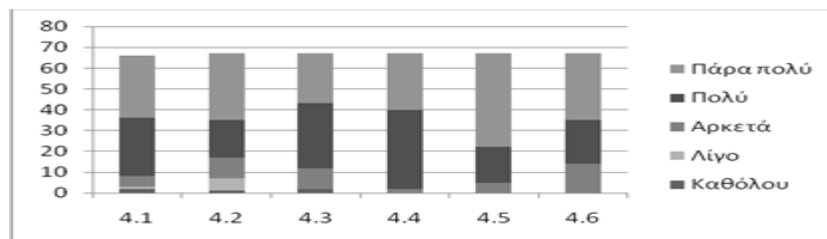
στις κυρίαρχες μαθησιακές ικανότητες του ενεργού πειραματισμού και της αφηρημένης εννοιολόγησης (σκέφτομαι), με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν σημαντικά πλεονεκτήματα στην επίλυση προβλημάτων και τις πρακτικές εφαρμογές των θεωριών.

Σχήμα 2: Μαθησιακά στυλ – σε ποσοστά- στα οποία ανήκουν οι εκπαιδευόμενοι του δείγματος

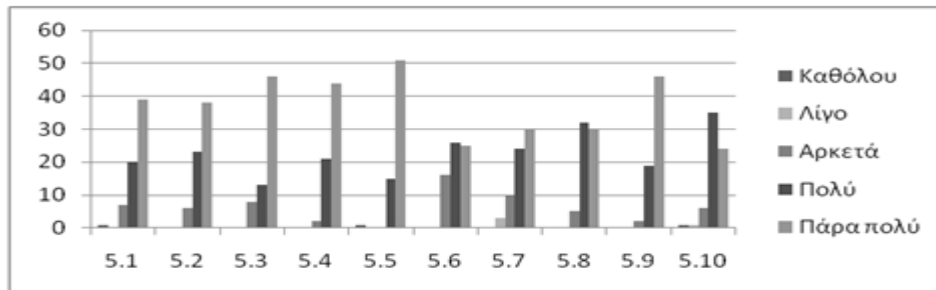
Σχήμα 3: Σε τι βαθμό ανήκει το δείγμα σε διάφορα μαθησιακά στυλ

Σχήμα 4: Αρχές εκπαίδευσης Ενηλίκων

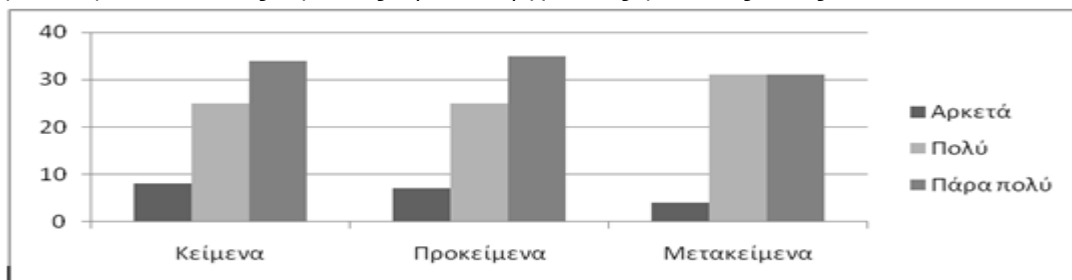
Από την επεξεργασία των ερωτηματολογίων συνάγεται ότι τηρούνται σε μεγάλο βαθμό οι αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων. Έτσι, λοιπόν, όπως αποτυπώνεται στο Σχήμα 4, οι συμμετέχοντες στην έρευνα εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται σε μεγάλο ποσοστό (93%) ότι η επιμόρφωση έχει άμεσα σχέση με την καθημερινότητά τους, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό σε ενήλικες εκπαιδευόμενους (στήλη 4.5). Επίσης, λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων (74%) (στήλη 4.2), βρίσκονται σε πολύ υψηλά επίπεδα (82%) ο σεβασμός του τρόπου σκέψης των άλλων, η ανάδειξη και η αποδοχή διαφορετικών οπτικών κατά την προσέγγιση των θεμάτων (στήλη 4.3), λαμβάνονται υπόψη οι κεκτημένες γνώσεις και εμπειρίες τους (79%) (στήλη 4.6) καθώς επίσης και η ενεργοποίηση της σκέψης και της θεωρητικής εμβάθυνσης και δράσης (87%) (στήλη 4.1). Σε πολύ μεγάλο βαθμό λαμβάνονται, επίσης, υπόψη οι αρχές του κριτικού τρόπου σκέψης και της ενεργοποίησης της σκέψης (97%) (στήλη 4.4). Τα στοιχεία αυτά είναι σημαντικά, γιατί η μάθηση στους ενήλικες οικοδομείται αποτελεσματικά, εφόσον ενεργοποιούνται η σκέψη, η θεωρητική εμβάθυνση αλλά και η δράση.

Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα εκπαιδευτικούς, λαμβάνονται σοβαρά υπόψη όλες οι βασικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, Σχήμα 5. Στο πλαίσιο αυτό μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στην ευελιξία διανομής υλικού και στην πρόσβαση στις πληροφορίες (76%) (ράβδοι 5.5), ενώ σε πολύ υψηλά επίπεδα βρίσκονται η δυνατότητα συνεχούς επιμόρφωσης που παρέχεται στους εκπαιδευτικούς (68%) (ράβδοι 5.3), καθώς και η δυνατότητα μάθησης μέσω μελέτης περιπτώσεων (68%) (ράβδοι 5.9). Επίσης, σε υψηλά επίπεδα βρίσκεται μια άλλη βασική αρχή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης: η ισότητα πρόσβασης στη διαδικασία και οι ίσες ευκαιρίες που δίνονται σε όλους τους εκπαιδευτικούς που επιθυμούν να συμμετέχουν στην επιμόρφωση (66%) (ράβδοι 5.4). Οι υπόλοιπες ράβδοι απεικονίζουν : 5.1) την ερευνητική συμμετοχή, διερευνητική μάθηση και αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων, 5.2) την αποδοτική αξιοποίηση του χρόνου, 5.6) την ποικιλία μορφών επικοινωνίας (γραφπτή, προφορική, ηλεκτρονική κ.λ.π.), 5.7) τη μάθηση μέσα από την πράξη, 5.8) τη μάθηση με αναστοχασμό και 5.10) τη μάθηση μέσα από την εξερεύνηση.

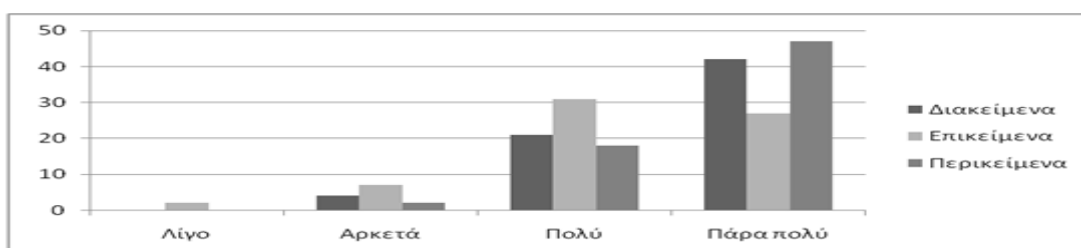

Σχήμα 5: Αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Σε ότι αφορά στις τρεις δέσμες του εκπαιδευτικού υλικού οι οποίες χρησιμοποιούνται σύμφωνα με τους West και Λιοναράκη, υψηλά ποσοστά συγκεντρώνουν στην πρώτη δέσμη ενεργειών τα κείμενα (51%), τα προκείμενα (52%) και τα μετακείμενα (46%), όπως απεικονίζεται στο Σχήμα 6. Πρόκειται για στοιχεία σημαντικά τα οποία βοηθούν τους συμμετέχοντες να εισαχθούν ομαλά στην νέα γνώση ενσωματώνοντάς την στις προϋπάρχουσες γνώσεις τους.

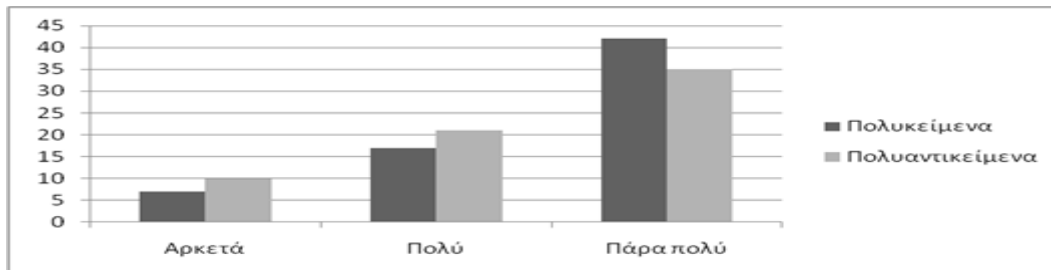
Σχήμα 6: Πρώτη δέσμη ενεργειών εκπαιδευτικού υλικού

Σχήμα 7: Δεύτερη δέσμη ενεργειών εκπαιδευτικού υλικού

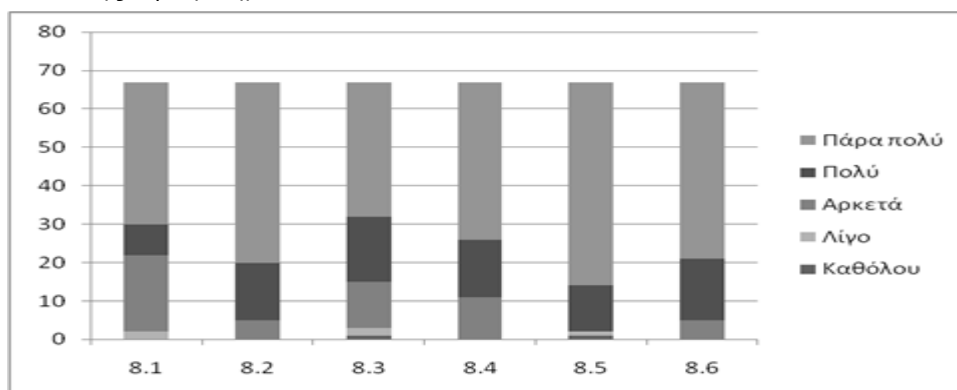
Επίσης, πάρα πολύ συμβάλλουν στην ανακάλυψη από πλευράς του εκπαιδευόμενου της νέας γνώσης τα στοιχεία της δεύτερης δέσμης εκπαιδευτικού υλικού, όπως παρουσιάζεται στο Σχήμα 7: τα διακείμενα (63%), τα επικείμενα (40%) και τα παρακείμενα (70%).

Τέλος, σε υψηλά ποσοστά, τα οποία απεικονίζονται στο Σχήμα 8, βρίσκονται και τα στοιχεία της τρίτης δέσμης του εκπαιδευτικού υλικού: τα πολυκείμενα (63%) και τα πολυαντικείμενα (52%), που περιλαμβάνουν τα κατευθυντήρια στοιχεία που βοηθούν και συμβάλλουν στην περαιτέρω ανάπτυξη της επικοινωνίας και της επιμόρφωσης, αλλά και όλα τα ηλεκτρονικά ψηφιακά μέσα που χρησιμοποιούνται στη διαδικασία της επιμόρφωσης.

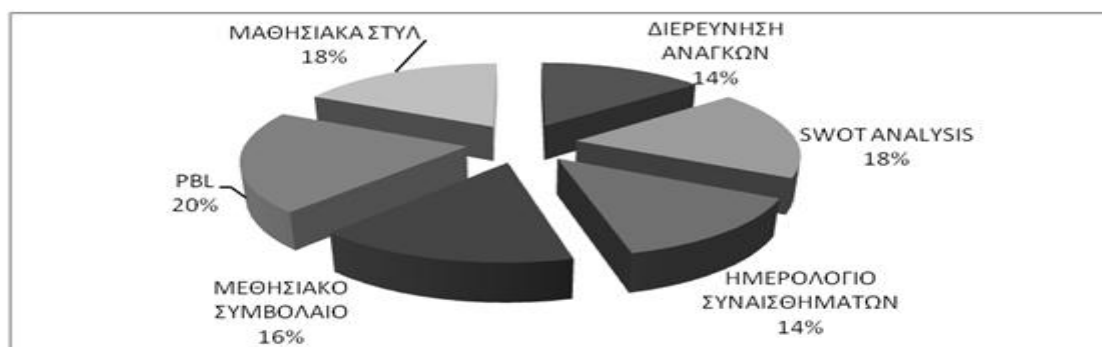

Σχήμα 8: Τρίτη δέσμη ενεργειών εκπαιδευτικού υλικού

Όλες οι δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται θεωρούνται από τους εκπαιδευόμενους πολύ αποδοτικές σε υψηλά μάλιστα ποσοστά, όπως αποτυπώνεται στο Σχήμα 9. Ωστόσο, όπως φαίνεται στο Σχήμα 10, η πλέον αποδοτική δραστηριότητα είναι η μάθηση μέσω επίλυσης προβλημάτων (20%), στην οποία στηρίζεται όλη η επιμορφωτική διαδικασία. Το γεγονός αυτό φέρεται ως αναμενόμενο, καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων στην επιμόρφωση (31%) ανήκουν στο στοχαστικό στυλ μάθησης, πλεονέκτημα του οποίου είναι η λήψη αποφάσεων μέσω της επίλυσης προβλημάτων.

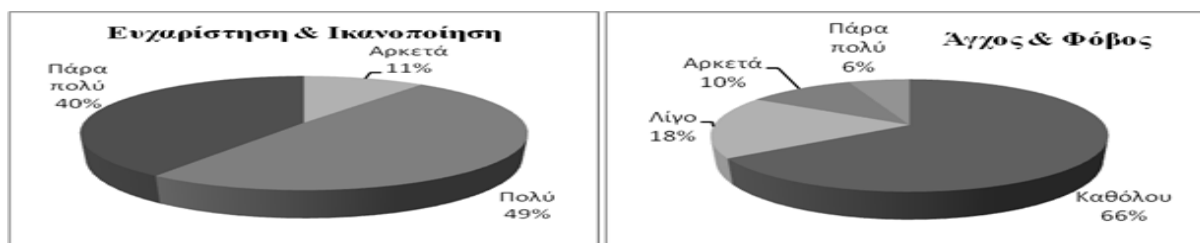

Σχήμα 9: Ένδειξη του πόσο αποδοτικές είναι οι δραστηριότητες της επιμόρφωσης

Σχήμα 10: Ένδειξη του πόσο αποδοτικές είναι οι δραστηριότητες της επιμόρφωσης

Τέλος, από τη διερεύνηση των συμμετεχόντων στην επιμόρφωση εκπαιδευτικών προκύπτει ότι σε ποσοστό 89% βιώνουν από πολύ έως πάρα πολύ θετικά συναισθήματα από τη συμμετοχή τους στην επιμόρφωση, ενώ το 66% δηλώνει πως δε βιώνει καθόλου άγχος και φόβο συμμετέχοντας στην επιμόρφωση, όπως αποτυπώνεται στο Σχήμα 11.

Σχήμα 11: Συναισθήματα που βιώνουν οι συμμετέχοντες στην επιμόρφωση

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με στόχο την προσαρμογή ενός εξ αποστάσεως επιμορφωτικού προγράμματος στις πολλές και διαφορετικές απαιτήσεις των εκπαιδευομένων, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μία σειρά από βασικές αρχές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της εκπαίδευσης ενηλίκων, καθώς και στοιχεία που αφορούν στα βασικά μαθησιακά στυλ των εκπαιδευομένων, καθώς στόχος της εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι να βοηθήσει τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν τις ικανότητές τους με μαθησιακούς τρόπους που προτιμούν περισσότερο.

Η εφαρμογή της μεθόδου μάθησης μέσω επίλυσης προβλημάτων ανοίγει νέους δρόμους ελευθερώνοντας το πεδίο έρευνας και διευρύνοντας την αναζήτηση της γνώσης, η οποία παύει να περιορίζεται σε θεματικές ενότητες και σε συγκεκριμένη ποσότητα διδακτέας ύλης. Επιπλέον, διευκολύνει και ως ένα βαθμό επιβάλλει τη διασύνδεση της διαδικασίας μάθησης με την πραγματικότητα και με το τι χρησιμοποιείται στην πράξη. Αυτό είναι και το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της συγκεκριμένης μεθόδου, μιας και η μάθηση παύει να αποτελεί μια μονότονη και χωρίς κανένα πραγματικό αντίκτυπο διαδικασία αποστήθισης γνώσεων και ιδεών. Επιπλέον, οι λύσεις και οι απόψεις που μπορούν να αναδειχθούν από μια τέτοιου είδους μελέτη μπορούν να αποτελέσουν καινοτόμες και άμεσα εφαρμόσιμες προτάσεις σε πραγματικά προβλήματα.

Η εφαρμογή παραδοσιακών τεχνικών γνωριμίας κατά την εναρκτήρια συνάντηση καθώς και η δημιουργία μαθησιακού συμβολαίου είναι δύο διαδικασίες απαραίτητες

και στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, οι οποίες, μάλιστα, μπορούν να εφαρμοστούν με ιδιαίτερη επιτυχία και μέσω τηλεεκπαίδευσης.

Η δυναμική και η διερεύνηση των συναισθημάτων μέσα από ειδικά διαμορφωμένα ημερολόγια συναισθημάτων αποτελεί μία διαδικασία η οποία αποτυπώνει το συναισθηματικό λόγο των ενηλίκων σπουδαστών στα πλαίσια της εξ αποστάσεως μάθησης, διερευνά τους τρόπους με τους οποίους μεταπλάθονται αυτές οι συναισθηματικές εμπειρίες και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη μεταστροφή ενός ενδεχόμενου αρνητικού κλίματος.

Η διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών παρέχει διαρκή επιστημονική και παιδαγωγική υποστήριξη στο δύσκολο έργο τους μετατρέποντάς τους παράλληλα σε ενεργούς παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή στη διαδικασία της επιμόρφωσης μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα αποτελεσματική. Παρά το γεγονός ότι δε διαθέτει τα πλεονεκτήματα της παραδοσιακής διδασκαλίας σε ό,τι αφορά την αμεσότητα και την αυθεντικότητα της επικοινωνίας διδασκόντων και διδασκομένων, εμφανίζει σοβαρά πλεονεκτήματα τα οποία, αν συνδυαστούν κατάλληλα με τους παραδοσιακούς τρόπους εκπαίδευσης, μπορούν να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα.

Από την έρευνα που πραγματοποιήσαμε μεταξύ των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στο περιβάλλον εξ αποστάσεως επιμόρφωσης απορρέει η ανάγκη δημιουργίας και εφαρμογής ενός μοντέλου διαρκούς και συστηματικής εξ αποστάσεως επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, καθώς και η πεποίθηση ότι αυτό μπορεί να συμβάλλει ουσιαστικά και αποφασιστικά στην καθημερινή ενίσχυση του διδακτικού και επιστημονικού τους έργου.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Βεργίδης, Δ., Λιοναράκης, Α., Λυκουργιώτης, Β., Μακράκης, Β., Ματραλής, Χ., (1998). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση - Θεσμοί και λειτουργίες*. Τόμος Α', Πάτρα, ΕΑΠ.

Γκίτσος, Γ., Μαυροειδής, Η., Κουτσούμπα, Μ., (2008). Η έρευνα στην απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές. *Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Volume 4, Number 1, 2008 / Section one. © Open Education ISSN: 1791-9312

Ζεμπύλας, Μ., Μάμας, Θ., Παυλάκης, Α. (2009). Συναισθήματα και Διαδικτυακή – εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Το Παράδειγμα της Κύπρου Open Education. *The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, Volume 5, Number 1, 2009 © Open Education ISSN: 1791-9312.

Κιουλάνης, Σ. (2008). *Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση στην Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Κιουλάνης, Σ., Καρακός, Α. (2006). Στατιστική επεξεργασία αξιολόγησης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης. *Πρακτικά 19^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής, ΕΣΙ, Καστοριά, Απρίλιος 26-29*.

Κόκκος, Α. (2001). Ο ρόλος του διδάσκοντος στην εκπαίδευση από απόσταση. 1^ο Συνέδριο ΑεξΑΕ. Πάτρα.

Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων. Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχιμο, σσ. 47-84.

Κόνσολας, Μ. (2006). Διδακτική Μεθοδολογία στην Εκπαίδευση Ενηλίκων: Μια εναλλακτική Πρόταση Διδασκαλίας με την Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών. Πρακτικά Συνεδρίου Διά Βίου Μάθησης. Βόλος 3/2006.

Λιοναράκης, Α. (2001). Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Αθήνα: Προπομπός.

Μαυρογιώργος, Γ. (1993). Επιτέλους επιμόρφωση σε Πανεπιστημιακά επιμορφωτικά κέντρα. Περιοδικό Σύγχρονη εκπαίδευση, τεύχος 72.

Μείζον πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών (2010). Ανακτήθηκε στις 15 Ιανουαρίου 2011 από τη διεύθυνση <http://www.epimorfosi.edu.gr>.

Νιώρας, Α., Λουκόπουλος, Θ., Αντώνης, Κ., Πρέντζας, Δ., Παπάζογλου, Π., Λάμπρας, Π., Καρκάνης, Σ. (2005). Υβριδικές Μαθησιακές Μέθοδοι στην Εξ' Αποστάσεως Διά Βίου Εκπαίδευση. Ανακτήθηκε στις 15 Ιουνίου 2015 από τη διεύθυνση http://www.edu-projects.eu/euclides/elibrary/Nioras_2001.pdf.

Παπαδούρης, Π. (2001). Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: Μια μελέτη περίπτωσης. Εισήγηση στο 1ο Συνέδριο Ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Χαβάκης, Γ., Αναστασιάδης Π. (2007). Σχεδιασμός Ανάπτυξη και Αξιολόγηση Έντυπου Υλικού με τη Μεθοδολογία της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στο Κεφάλαιο "Μέτρα στη Στατιστική – Μέτρα Θέσης". Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου για την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση, Σύρος.

Artful Thinking, (2015). Ανακτήθηκε στις 10 Ιουνίου 2015 από τη διεύθυνση <http://pzartfulthinking.org>.

Boud, D., Keogh, R., & Walker, D. (1985). *Reflection: Turning Experience into Learning*. New York: Kogan page.

De Bono, E. (2006). Τα έξι καπέλα σκέψης. Μπαρουζής, Γ. (μτφρ). 1η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Ακλυών.

Hoffman B., Ritchie, D. (1997). *Using multimedia to overcome the problems with problem based learning*. In *Instructional Science*, Vol. 25, pp. 97-115. Ανακτήθηκε στις 20 Ιουνίου 2015 από τη διεύθυνση http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect7/55.htm#ftnref3

Holmberg, B. (1983). *Guided didactic conversation in distance education*. In D. Sewart, D. Keegan, & B. Holmberg (Eds.), *Distance Education: International Perspectives*, pp. 114-122. New York: St. Martin's Press.

Javeau, C. (1996). *Η έρευνα με Ερωτηματολόγιο*, Αθήνα: Τυπωθήτω – Γ. Δαρδανός.

Kolb, D. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development Englewood cliffs*. New Jersey: Prentice-Hall.

Tuparova, D., Tuparov, G. (2009). The "Jigsaw" Collaborative Method in Blended Learning Course "Computer Games and Education" Realization in Moodle Conference, *Proceedings of ICL2009 Conference, Villach, Austria*. Ανακτήθηκε στις 20 Οκτωβρίου 2015 από τη διεύθυνση http://www.icl-conference.org/dl/proceedings/2009/program/pdf/Contribution_071.pdf.

Wuensch, Karl L. (4/10/ 2005). "What is a Likert Scale? and How Do You Pronounce 'Likert?'". East Carolina University. Ανακτήθηκε στις 20 Ιουνίου 2015 από τη διεύθυνση <http://core.ecu.edu/psyc/wuenschk/StatHelp/Likert.htm> .

Zembylas, M. (2004). Young children's emotional practices while engaged in long-term science investigations. *Journal of Research in Science Teaching*, 41, 693 – 719.

Zembylas, M. (2005). *Teaching With Emotion: A Postmodern Enactment*. Greenwich, CT: Information Age Publishing.